

Hiányzik a rendszerszintű gondolkodás...

A szimfonikus zenekarok edukációs tevékenysége napjainkban a zenei nevelés legfontosabb pillére. A szép számú különböző módszer azt mutatja, hogy van szakmai bázisa a megújulásnak, ha nem is mindig kiforrott koncepció mentén. Három szimfonikus zenekar vezetőjével jártuk körbe a témát, edukációs sorozatunk folytatásában.

Somogyi Tóth Dániel – Debrecen

! Miért van az edukációnak kitüntetetten fontos szerepe napjainkban Ön szerint?

– Véleményem szerint az oktatás szerepe mindig is nagy volt, legfeljebb időről időre rácsodálkozunk, hogy szükség van a szerepét hangsúlyozni. Az emberi töke elméletek alapvetése szerint az oktatás nem más, mint beruházás, mely által az ember értéke (termelőképessége) nő. Emellett az oktatás egyfajta szűrőként is működhet a munkaadók számára, ha egy bizonyos képességű egyént szeretnének kiválasztani. Valljuk be, a zenei munkaerőpiac messze áll egy átlagos rész-munkapiactól, így általánosabban tekintve a zenei nevelés hatása talán másodlagos. Mégis, nap mint nap láthatunk cikkeket arról, hogy a zenei nevelés által milyen készségszintű fejlődés tapasztalható, melyek aztán más területeken kamatoztathatók (pl. koncentráció, koordináció, kitartás, nyelvtanulás, logika, stb.).

Magyarországon szerencsés helyzetben vagyunk még akkor is, ha látjuk, a kodályi eszmék jelentősen csorbultak az utóbbi években, az énekórák száma nagyon lecsökkent, ugyanakkor számtalan művészetoktatási intézmény létesült, melyek javarészt valamilyen formában felvállalják a zenei képzést is, így kisebb falvakban lakó gyermekekhez is könnyebben eljuthat a kultúra/oktatás ezen ága. Kérdés, hogy a Nyugat-Európában meghonosodott és egyre inkább erősödő zenekari fejlesztési, oktatási folyamatokat nekünk is kopíroznunk szükséges-e, hiszen ott nincs ilyen kiterjedt zeneiskolai jellegű intézményhálózat. Ráadásul úgy érzem, sem az egyes zenekarok, sem a pillanatnyilag még mindig zilált státuszú szimfonikus zenekari szcéna nem eléggé felkészültek e tekintetben; nincs egységes irányvonal, de nem is lehet, lévén, hogy az egyes együttesek adottságai és lehetőségei igen széles spektrumon mozognak. Láttunk szép és példaértékű kezdeményezéseket e téren, ugyanakkor a szimfonikus zenekari méret jelentősen kor-

Somogyi Tóth Dániel

látozza a lehetőségeket, ennek ellenére érünk el eredményeket. A vidéki gyerekekre visszatérve: tény ugyan, hogy nagyzenekari koncertet ezek a gyermekek a lehető legritkábban – vagy soha – nem hallanak, ezért is öröndetes, hogy az elmúlt évadban például a Filharmónia Magyarország Non-profit Kft-vel karöltve több mint 15 hátrányos helyzetű településre jutott el a Kodály Filharmonikusok Debrecen, olyan ifjakat érve el, akiknek még a passzív szókinésből is hiányzott az a szó, hogy „hangverseny”.

! Mit jelent, mit jelenthet a zenekar számára a zenei edukáció?

– Nos, már számtalan fórumon kifejtettük, hogy a zenekarok számára – bár maga a tény öröndetes és támogatandó – veszélyeket hordoz a pedagógus-életpálya bevezetése. Számunkra az utóbbi években leginkább azt jelenti a zenei nevelés, hogy a kollégáink, ha nem hagyják ott a zenekari zenélést, akkor csapat-papot maguk mögött hagyva rohannak a próbáról tanítani, hogy megélhessenek. Mivel egyre nagyobb számban vállalnak a kollégák fő- vagy mellékállásban tanítást, korlátok közé vagyunk szorítva, nem igazán tervezhetünk már délutáni hivatalos elfoglaltságokat. Hozzáteszem, vidéken igen szerény lehetőségeink vannak arra,

hogy rátermett, képzett zenepedagógusok kezébe adjuk a zenekari ifjúsági nevelés koncepcióját, bár ha így is lenne, annak gyakorlati megvalósítása számos akadályba ütközne: a fent említett nehézségen kívül a játszóhely kérdése sem megoldott, illetve aránytalanul nagy anyagi terhet jelentene a koncert hozadékához képest. Ennek ellenére, mint mindig, a mostani évadban is készülnünk ifjúsági koncertekkel, de nem egy kiforrott koncepció mentén, sőt még az ütemezést sem tudjuk kiegyenlítetté tenni egy ilyen leterheltségű zenekar esetében.

! Milyen technikákkal, módszerekkel dolgoznak, milyen külön programjaik vannak a zenei nevelésre?

– A Kodály Filharmonikusok és a Kodály Kórus is rendez ifjúsági hangversenyeket, természetesen műsorvezető, vagy ha úgy tetszik animátor vezetésével. A hangversenyen belül attól függően, hogy egy vagy több zeneművet mutatunk meg, mi a konkrét mű, illetve milyen a célcsoport, változik a megközelítés. Az egyszerű elbeszéléstől (pl. Mendelssohn: Szentivánéji álom), a mesélésen és hangszerbemutatón keresztül (pl. Ránki: Két bors ökröcske, Prokofjev: Péter és a farkas), a tematikus feldolgozáson (pl. Költészet és zene) és a muzsikálás szimpla népszerűsítésén át (pl. Boros Misi mesél a zongorázásról és zongorázik) a kultúrtörténeti kitekintésig (Bach: h-moll szvit és a korabeli táncok) sokféleség jellemzi ezeket a hangversenyeket, melyek egyszerűen azért is fontosak, mert nem (csak) a tudásanyag átadása, hanem csupán a pozitív koncertélmény az elsődleges célunk.

! Miben érez hiányokat, mi nehezíti az edukációs munkát, létezik-e egyáltalán valamiféle módszertani kézikönyv, amihez nyúlhatnak?

– A fentiek fényében nyilvánvaló, hogy a zenekari létszám, illetve leterheltség, valamint a játszóhely hiánya eleve nem teszi lehetővé kiforrott és széles spektrumú sorozat létrehozását. Amíg ez meg nem oldódik, főlegesennek tűnik részletes koncepciót felállítani, bár az elmúlt években bőségesen javítottunk és szélesítettünk ifjúsági kínálatunkon a korábbi gyakorlathoz képest. Ha egyszer az alapadottságok megváltoznak, keresünk megfelelő kollégát mind a kellően megalapozott koncepció kidolgozására, mind megvalósítására.

Horváth Gábor – Gödöllői Szimfonikus Zenekar

■ Miért van az edukációnak kitüntetetten fontos szerepe napjainkban Ön szerint?

– Egy olyan társadalomban, mely aktívan foglalkozik a jövőjével, központi szerepet kell, hogy kapjon a nevelés, a következő generáció oktatása. Mivel napjainkban egy fiatal előrelépése főleg vagy csakis a nyelvtudáson, a pontokon és a különböző tesztek eredményein múlik, elengedhetetlen, hogy mi következetesen képviseljük a szellemi értékek továbbításának fontosságát és nélkülözhetetlen mivoltát.

■ Mit jelent, mit jelenthet a zenekar számára a zenei edukáció?

– Egy olyan missziót, melyben a zenekari tag átadhatja azt a szakmabeli és érzelmi tudást, melyet főlhalmozott eddigi élete során, másrészt pedig jól felfogott érdeket, hiszen a következő 10-20 év potenciális koncertlátogatói a hallgatóság.

■ Milyen technikákkal, módszerekkel dolgoznak, milyen külön programjaik vannak a zenei nevelésre?

– Mesélő Muzsika-sorozat, Zenei utazás-bérlet, beavató foglalkozások, rendhagyó énekórák, ezek váltakoznak attól függően is természetesen, hogy hol történik a koncert, melyik a célcsoport.

■ Miben érez hiányokat, mi nehezíti az edukációs munkát, létezik-e egyáltalán valamiféle módszertani kézikönyv, amihez nyúlhatnak?

Fotó: Korondi Judit

Horváth Gábor

– A legnagyobb problémáját vagy sikerét egy ifjúsági koncertnek, illetve szervezésének mindig az adja, hogy az adott iskola igazgatója vagy az adott művelődési ház vezetője mennyire áll az ügy mellé. Ha sikerül meggyőzni őt ennek fontosságáról, vagy jobb esetben ő saját maga a kezdeményező fél, utána már minden más problémamentessé válik. Módszertani könyvről nem tudok.

Hámori Máté – Danubia

■ Miért van az edukációnak kitüntetetten fontos szerepe napjainkban Ön szerint?

– Egyértelmű, hogy nem csak a zene területén kap kiemelkedő szerepet e téma, és ennek egészen egyszerű oka van. Ebben a rendkívül gyorsan változó és kiszámíthatatlan világban a felnőtt generációnak valami érdeke, hogy a felhalmozott tudást és értékeket tovább tudja adni a fiataloknak. Az emberi civilizáció egyik alapja a tanítás, és most, amikor a civilizációk ilyen gyors interakcióban vannak egymással, kiemelten fontossá vált. Ráadásul, ami nagyszüléinknek érték volt, az egyáltalán nem biztos, hogy unokáinknak is érték lesz. A klasszikus zene a civilizáció egyik nagy vívmánya, és ezt az értéket tovább kell vinni, akár megváltozott formanyelvvvel, hogy hallják és értsék az emberek, mit akarnak mondani ezek a zenék, hogyan szólnak a lelkünkhez. Ez a mostani zenekarok, előadóművészek feladata is, nekem pedig személyes hitvallásom, hogy a legfontosabb feladatunk, és minden más ezután következik.

■ Milyen technikákkal, módszerekkel dolgoznak, milyen külön programjaik vannak a zenei nevelésre?

– A mi zenekarunk életének rendszeres és nagyon fontos elemei a gyerekeknek és a fiataloknak szóló koncertjeink, akikhez igyekszünk differenciáltan közelíteni. Van egy általános iskolás sorozatunk, amivel elsősorban Óbudán dolgozunk. Kimegyünk az általános iskolákba, és körülbelül 45 perces előadásokat adunk az iskola tornatermében, ami sokszor jelmezes, díszletes opera-előadást jelent. Jellemző ránk, hogy segítségül hívjuk a táncművészeteket is, vagy a táncművészet, vagy az irodalom jelenik meg a zene mellett, de az sem ritka, hogy a felhangzó zene mellé történetet kreálunk. Míg az operánál ez adott, addig például bizonyos műveknél nem, így írtam meg a Csipkejósika és Lúdanyót, ami Bartókhoz és Ravelhez kapcsolódott, aztán

Hámori Máté

született egy kisebbeknek szóló előadás is, a Bélamese. Utóbbiban, bár gyerekeknek szól, de igyekeztem kidomborítani azt, ki is volt Bartók valójában, akinek nem gyerekeknek szánt művei mesét teremtenek mégis.

A nagyobbaknak szóló projektünk az Egy hét a Danubiával, mely a gimnazista korosztályt szólítja meg, aminek keretében egy konkrét osztályt vonunk be a zenekar munkájába. Kapnak egy mentort a zenekarból, meglátogathatják a próbákat, elkísérhetik a mentort előadásokra, sokat beszélgetünk velük, megtapasztalhatják, mit csinál egy karmester. Végül meghívjuk őket a Zeneakadémián egy koncertre, ahol benézhetnek a kulisszák mögé is. Ezzel a munka nem ér véget, mert kérünk tőlük az élményeikről egy blogbejegyzést vagy esszét, akár egy komplexebb iskolai feladatot. Igyekszünk ezzel a projektünkkel bizonyos formális dolgokkal szembemenni és falakat lebontani. Számos egyedi, ifjúsági koncertünk is van, és terveink között szerepel óvodás foglalkozás a próbatermünkben.

■ Miben érez hiányokat, mi nehezíti az edukációs munkát, létezik-e egyáltalán valamiféle módszertani kézikönyv, amihez nyúlhatnak?

– Módszertani könyv nincs túl sok, de ott van például Sárny László Kreatív zenei gyakorlatok című kézikönyve. A módszertani könyvek hiánya mellett, akár hiánya előtt két fontos problémát látok a zenei edukáció területén. Az egyik a kommunikáció szinte teljes hiánya a tanárokkal, az iskolákkal. Az

intézmények (gyakran önhibájukon kívül) olyan bürokratikus nehézségeket állítanak elé, hogy egy zenekar be tudjon kapcsolódni az iskolai munkába, hogy e központosított rendszerrel kizárják a külsős lehetőségeket.

Másrészt – és ez összefügg az előző jelenléssel – amit mi csinálunk, azt elő kellene készíteni az iskolákban, illetve utómunkát is igényel, például átbeszélni, feldolgozni a

gyerekekkel egy-egy ilyen programot. A tapasztalatok viszont sajnos azt mutatják, hogy az utánkövetés ritka, ahogy az előzetes felkészítés is. A tanárok sem ambiciójuk, hogy bevonják az ilyen projekteket az iskolai tanmenetbe, pedig az élő élményekre kellene építeni, és úgy vélem, ennek akadálya nem lehet sem a tanterv, sem a tanrend, sem a leterheltség. Volt olyan iskola, ahol rendszeresen tartottam beavató

órákat, de az énektanár sosem volt jelen, egyszer sem találkoztam vele.

Külföldön sokkal kreatívabb és komplexebb programok szerveződnek az intézményekben.

Itthon minden szervezet és minden zenekar törekszik a saját módszereivel eredményeket elérni, de hiányzik a rendszerszintű gondolkodás és az összekapcsolás.

(Szekeres Nikoletta)

Menni vagy visszajönni?

Fiatal zenészek portréja, akik külföldi munkavállalás után itthon muzsikálnak – III. rész

Sorozatunk következő részében ismét a fúvósoké a főszerep, hiszen egy tuba-, egy harsona- és egy kürtművész mesél külföldi tapasztalatairól, s arról, miben, mennyiben más a nemzetközi zenekarokban folyó munka. Eddig főként német, osztrák és angol együttesektől hazatért muzikusok idézték fel a kint töltött időszakot, most viszont hongkongi és szlovén zenekarokról is képet kapunk. A fővárosi együttesekben játszó művészek után az egyik nemzeti együttes muzsikusa is beszél arról, hogyan vezetett Pécsre az útja.

„Vagyok annyira lokálpatrióta, hogy itthon akarjak muzsikálni”

„Bár kétszer egy évet tanultam nemzetközi iskolákban, Salzburgban és Lausanne-ban, sosem akartam huzamosabb ideig külföldön élni – meséli **Szentspáli Roland** tubaművész, zeneszerző. Amikor végeztem a Zeneakadémián, itthon minden együttesnél kiválóbbnál kiválóbb tubások muzsikáltak, így nem volt esély státuszra. De nem is vonzottak különösebben a zenekarok, így tulajdonképpen tizenhat éves koromtól majd másfél évtizedig szólístaként léptem pódiumra. Bár fiatalon meghívást kaptam egy próbajátékra a Bécsi Filharmonikusokhoz, ahol az élen végeztem, de kiderült, inkább egy bécsi iskolából jövő muzsikust látnának szívesen. (Érdekes azonban az élet, most kaptam azért az együttestől visszaigazolást és elismerést is, hiszen egy hónapja a Musikvereinben rendezett báljukon játszhattam, s meghívtak egy kurzusra a bécsi főiskolára is.)

Bár a pályám elején nem társulati tagként képzeltem a jövőt, azért úgy véltem, ha egy kiváló együttesnél kapok státuszt, vállalkozom a zenekari játéokra.... Ezért a Londoni Filharmonikusokhoz is beadtam a jelentkezésemet. Egy próbaidőszakot kellett volna tölte-

